

Utfordringsbildet i kommunene

Bjørn Gudbjørgsrud, kommunedirektør Sandefjord, 26.11.2024

Det kommunale utfordringsbildet

Demografi

Økonomi

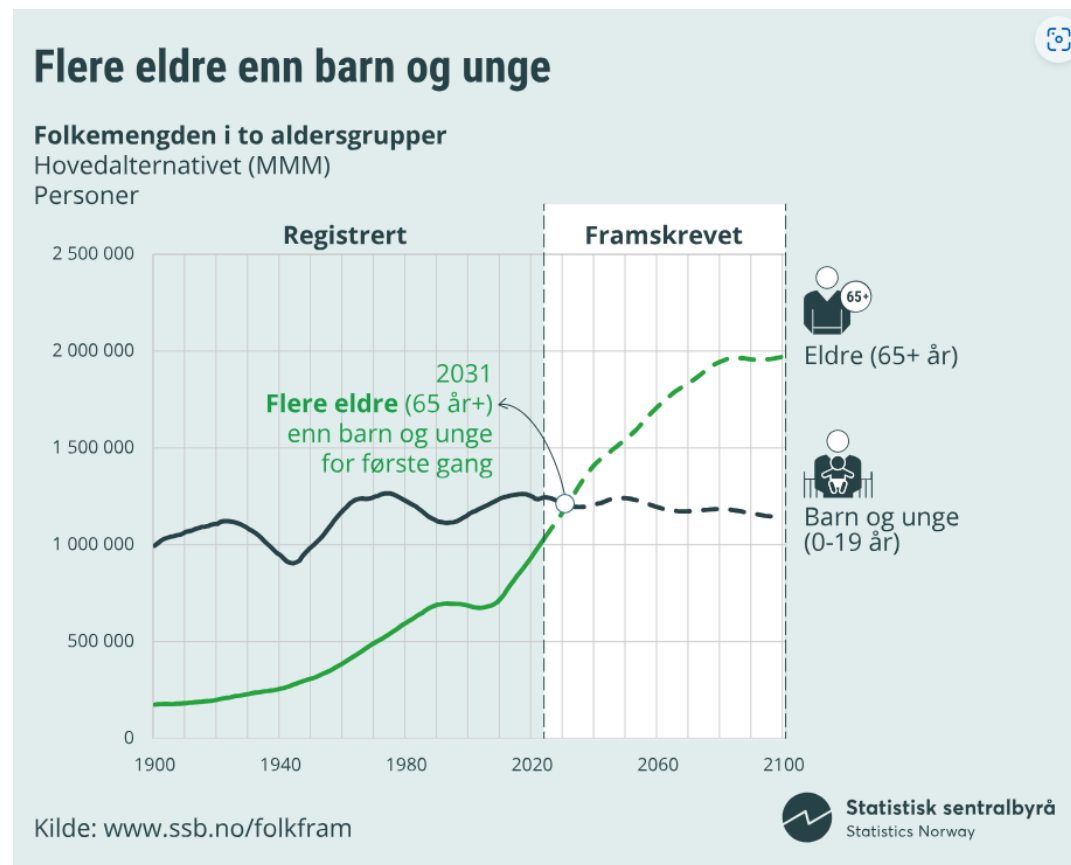
Kompetanse og kapasitet

Levekår/utenforskap

Store befolkningsendringer fremover

- Med SSBs hovedalternativ for befolkningsframskrivinger blir det de neste 10 årene store endringer i Norge:
 - Nesten 70 000 færre barn i grunnskolealder (6 til 15 år)
 - 223 000 flere pensjonister (67+)

Befolkningsutvikling Sandefjord

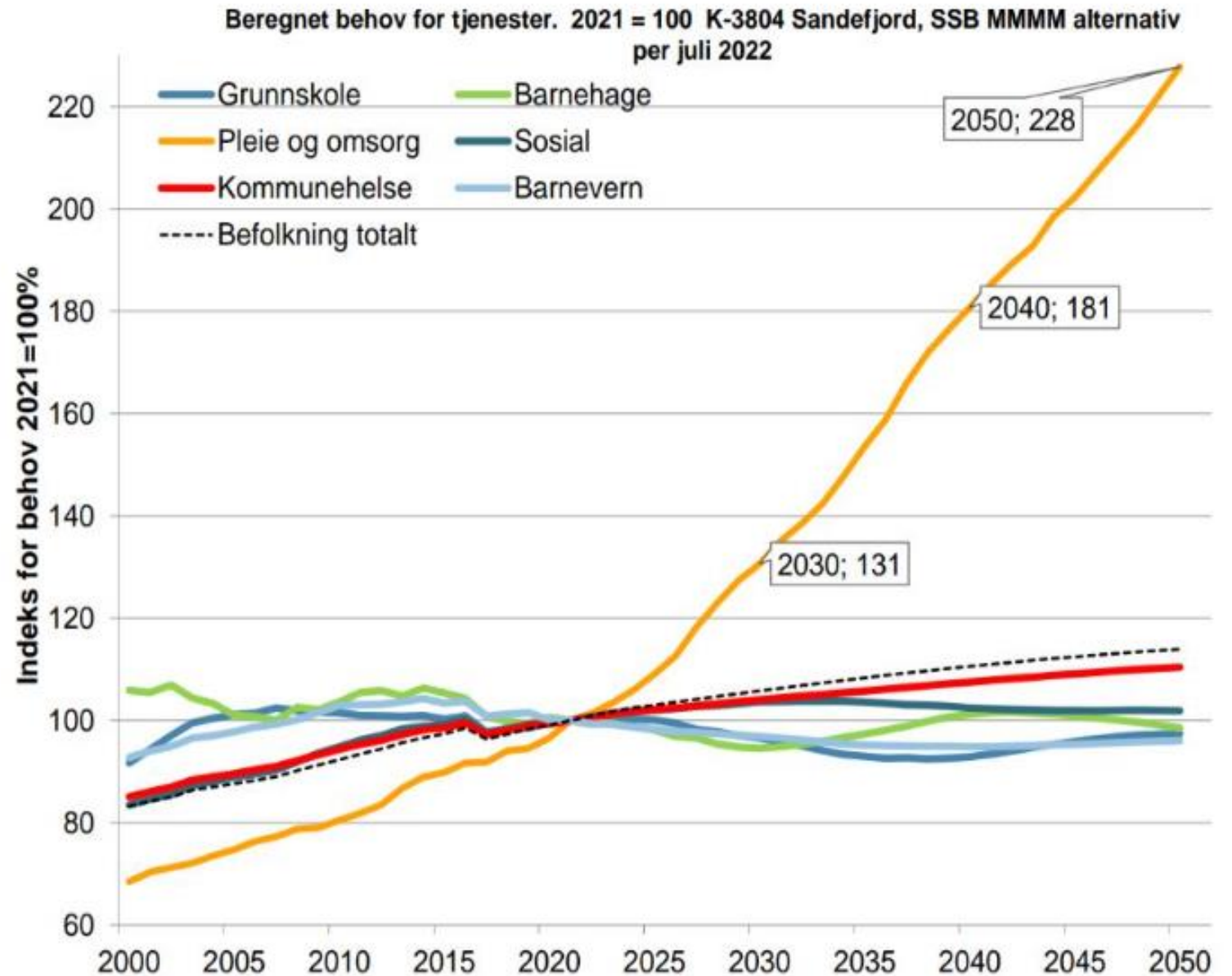
	2024	2029	2034	2039	2044	2049
0 - åringer	541	567	595	612	605	583
Barnehage (1-5 år)	3 203	3 020	3 158	3 314	3 327	3 252
Grunnskole (6-15 år)	7 805	7 449	6 955	6 936	7 231	7 387
Videregående (16-19 år)	3 339	3 235	3 137	2 871	2 804	2 907
Voksne (20-66 år)	39 345	40 161	40 725	40 636	40 443	40 460
Eldre (67-79 år)	8 661	9 050	9 769	10 843	11 403	11 309
Eldre (80-89 år)	2 759	3 751	4 452	4 706	5 204	5 984
Eldre (90 år og eldre)	578	647	775	1 170	1 394	1 589
Total	66 231	67 880	69 566	71 088	72 411	73 471

*850 færre elever i
grunnskolen på 10 år*

*1890 flere over 80 år på
10 år*

I Sandefjord (og de fleste andre kommuner) ser bildet slik ut fremover når det gjelder behov for tjenester:

Det kommunale utfordringsbildet

Demografi

Økonomi

Kompetanse og kapasitet

Levekår/utenforskap

Regjeringen styrer Kommune-Norge mot stupet

[Kjetil Kivle](#) Ordfører (H), Lier kommune

[Lene Conradi](#) Ordfører (H), Asker

[Kjell Arne Hermansen](#) Ordfører (H), Drammen kor.

Byrådet varsler store kutt i kommunens tjenester etter overforbruk

Byrådet bruker av Bergens sparegris for å dekke inn 600 millioner kroner i overforbruk. – Kommunens økonomi er

Krise i kommuneøkonomien

Tædrelandsvønn

DÅRLIG KOMMUNEØKONOMI

Røde tall i nesten hele fylket

Kaller inn til krisemøte om kommunenes økonomi

Kommuner lever på kreditt: – Varsellampene bør på

Flere kommuner bruker kassakreditt med høye renter for å betale lønninger. Økende bruk kan bli en ond sirkel, mener ekspert på kommuneøkonomi.

Krise i kommunene: – Fortell oss hva vi skal slutte med. Det er ikke vår jobb å si det

● SISTE: Vil legge ned sykehjem, skole og fritidsklubber

Kommune-Norge rammes statsrådenes hjemsteder av kuttene

Over hele landet forbereder ordførere seg på dramatiske kutt etter Senterpartiledernes egne forslag til statsbudsjett. Fredag møter kommunene til krisemøte med regjeringen.

Skolestriden i Innlandet er avgjort: Fylket legger ned skolene

Her tar elevene til tårene etter den knusende beskjeden: De to skolestedene legges ned i Innlandet.

De fleste kommuner brukte av sparepengene: – Kommunesektoren har veldig høy gjeld

Budsjettet løser ikke krisen i kommuneøkonomien

Oppdatert 7. okt. 2024 12:34

MENINGER SYNSPUNKT DEBATT YTRING

Kommuneøkonomien trenger en krisepakke!

Av Irene Bordier Haukedal, regionleder LO Vestfold og Telemark

Publisert: 29.10.24 13:45

Del

Høstkonferanse i Viken: Krise i kommuneøkonomien og forventningsgapet

16.10.2024 15:16:35 CEST | KS | Presseinvitasjon

Del [f](#) [in](#) [x](#) [e](#) [g](#)

Presenterer mulighetene for å bedre kommunens økonomi med 273 millioner

– Dette handler om å ta grep i tide, sier kommunedirektør Mette Vikan Andersen. I juni får politikerne mulighetene for innsparring på bordet, og i kveld får økonomiplanutvalget en

Opprør i skattesvake kommuner: Lavere tjenestetilbud til folk

Det er et enormt sprik i de fattigste kommunenes tilbud til innbyggerne – sammenlignet med kommunene som soper inn mest i skatt.

Hvorfor er det «krise» i kommuneøkonomien?

- Høyere kostnadsvekst enn statsbudsjettene har kompensert
- Høyt låneopptak, og stigende rente
- Sterk vekst i rettighetsstyrte ordninger (HSO)
- Høy lønnsvekst
- Økte pensjonskostnader
- Svikt i skatteinntektene i 2024

Det kommunale utfordringsbildet

Demografi
Økonomi

Kompetanse og kapasitet

Levekår/utenforskap

Tre hovedutfordringer:

- **Kamp om arbeidskraften:** Omsorgsoppgavene blir flere, men vi blir ikke flere i yrkesaktiv alder til å utføre dem.
- **Behov for omstilling:** Økte spenninger i verden, klima- og naturendringer og avtagende petroleumsaktivitet fører til endringer og forsterker behovet for å bruke ressursene godt og riktig.
- **Fortsatt god fordeling:** Små forskjeller og stabil tilgang på velferdstjenester i hele landet må bevares i møte med omstillingene og at mange lever lenger.

Det kommunale utfordringsbildet

Demografi

Økonomi

Kompetanse og kapasitet

Levekår/utenforskap

Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Fylke	Norge	Enhet (*)	Periode	Folkehelsebarometer for Vestfold	
Befolkning	1 Andel barn, 0-17 år	19,8	20,3	prosent	2023		
	2 Andel unge eldre, 65-79 år	15,8	13,9	prosent	2023		
	3 Andel over 80 år	5,0	4,5	prosent	2023		
	4 Andel 80 år+, framskrevet til 2050	11,8	10,4	prosent	2050		
	5 Personer som bor alene, 75 år +	41,8	42,0	prosent	2023		
	6 Befolkningsvekst	1,1	1,2	prosent	2022		
Oppvekst og levekår	7 VGS eller høyere utdanning, 30-39 år	78	81	prosent	2022		
	8 Vedvarende lavinntekt, alle aldre	10,3	9,8	prosent	2020-2022		
	9 Inntektsulikhhet, P90/P10	2,7	2,8	-	2022		
	10 Gjeld større enn 3 ganger inntekt	20,9	20,8	prosent	2022		
	11 Stønad til livsopphold, 20-66 år	19,3	17,4	prosent (a,k)	2021		
	12 Unge som står utenfor, 15-29 år	11,5	9,5	prosent (a,k)	2022		
	13 Leier bolig, 45 år +	12,9	12,4	prosent	2022		
	14 Bor trangt, 0-17 år	15,0	18,3	prosent	2022		
	15 Trives på skolen, 10. trinn	81,6	81,9	prosent (k)	2023/2024		
	16 Mobbes på skolen, 10. trinn	6,8	7,1	prosent (k)	2023/2024		
	17 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. tr.	25	25	prosent (k)	2023/2024		
	18 Gjennomføring i vdg. opplæring	81	81	prosent (k)	2022		
	19 Sosial forskjell i gjennomføring i VGO	28	28	prosentpoeng (k)	2022		
	Miljø, skader og ulykker	20 Drikkevann, hygienisk og stabilt	99,7	93,4	prosent	2022	
		21 Luftforurensning, eksponert (ny def.)	81	46	prosent	2022	
		22 Valgdeltakelse	60,7	62,4	prosent	2023	
		23 Kan svømme, 17 år	87	86	prosent	2023	
	Helserelatert atferd	24 Trener sjeldnere enn ukentlig, 17 år	28,4	28,1	prosent	2023	
		25 Røyking, daglig, 16-44 år	5,1	4,1	prosent (a,k)	2019-2023	
26 Røyking, daglig, 45-74 år		11	11	prosent (a,k)	2019-2023		
27 Snusbruk, daglig, 16-44 år		21	20	prosent (a,k)	2019-2023		
Helsestand	28 Forventet levealder, menn	81,1	81,2	år	2016-2022		
	29 Forventet levealder, kvinner	84,4	84,5	år	2016-2022		
	30 Utd.forskjeller i forventet levealder	5,4	5,1	år	2016-2022		
	31 Funksjonsfriske leveår ved 65 år, menn	11,6	11,4	år	2016-2022		
	32 Funksjonsfriske leveår ved 65 år, kv.	11,1	11,1	år	2016-2022		
	33 Overvekt og fedme, 17 år	20	21	prosent	2023		
	34 Vaksinasjonsdekning, influensa, 65 år+	65,4	62,3	prosent	2022/2023		

FOLKEHELSEPROFIL 2024

Folkehelsebarometer for kommunen

I oversikten nedenfor sammenliknes noen nøkkeltall for kommunen og fylket med landstall. I figuren og tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulik alders- og kjønns sammensetning sammenliknet med landet. Klikk på indikatornavnene for å se utvikling over tid i kommunen. I KommuneHelse statistikkbank, <http://khs.fhi.no> finnes flere indikatorer samt mer informasjon om hver enkelt indikator.

Vær oppmerksom på at også «grønne» verdier kan innebære en folkehelseutfordring for kommunen, fordi landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter.

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- ↓ Verdien for landet som helhet
- ▬ Variasjonen mellom kommunene i fylket
- ▭ De ti beste kommunene i landet

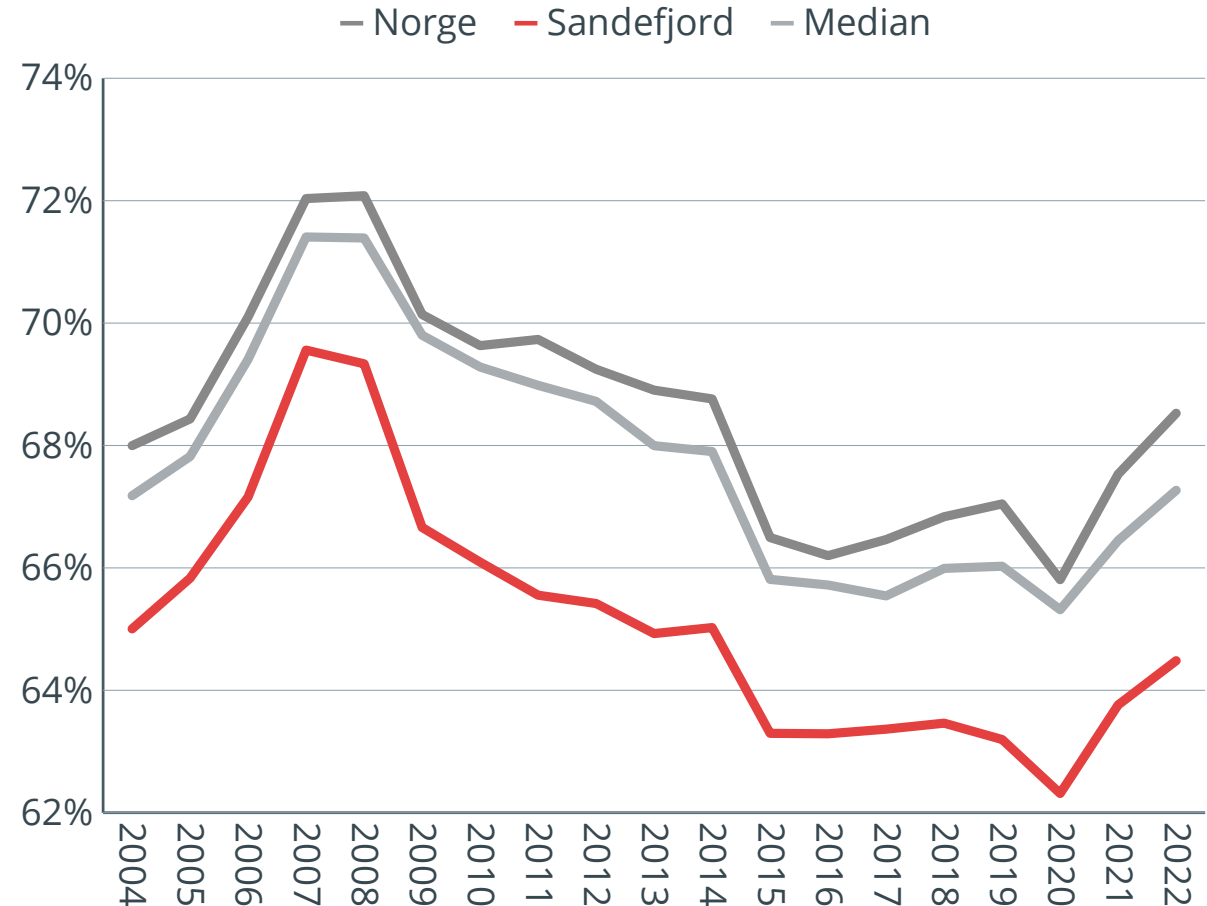
Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Sandefjord
Befolkning	1 Andel barn, 0-17 år	20,2	19,8	20,3	prosent	
	2 Andel unge eldre, 65-79 år	15,2	15,8	13,9	prosent	
	3 Andel over 80 år	4,9	5,0	4,5	prosent	
	4 Andel 80 år+, framskrevet til 2050	11,2	11,8	10,4	prosent	
	5 Personer som bor alene, 75 år +	42,3	41,8	42,0	prosent	
	6 Befolkningsvekst	0,97	1,1	1,2	prosent	
Oppvekst og levekår	7 VGS eller høyere utdanning, 30-39 år	77	78	81	prosent	
	8 Vedvarende lavinntekt, alle aldre	11,5	10,3	9,8	prosent	
	9 Inntektsulikhhet, P90/P10	2,7	2,7	2,8	-	
	10 Leier bolig, 45 år +	14,7	12,9	12,4	prosent	
	11 Bor trangt, 0-17 år	16	15	18	prosent	
	12 Gjeld større enn 3 ganger inntekt	20,1	20,9	20,8	prosent	
	13 Unge som står utenfor, 15-29 år	12,3	11,5	9,5	prosent (a,k)	
	14 Stønad til livsopphold, 20-66 år	20,1	19,3	17,4	prosent (a,k)	
	15 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. tr.	21	23	24	prosent (k)	
	16 Gjennomføring i vdg. opplæring	80	80	80	prosent (k)	
	17 Høy tilfredshet, Ungdata 2021	46	47	49	prosent (a,k)	
Miljø, skader og ulykker	18 Valgdeltakelse	56,3	60,7	62,4	prosent	
	19 Drikkevann, hygienisk og stabilt	100,0	99,7	93,4	prosent	
	20 Luftforurensning, eksponert (ny def.)	84	81	46	prosent	
	21 Trygt i nærmiljøet, Ungdata 2021	82	84	85	prosent (a,k)	
	22 Med i fritidsorganisasjon, Ungd. 2021	53	59	60	prosent (a,k)	
Helse-relatert atferd	23 Trener sjeldnere enn ukentlig, 17 år	29	27	28	prosent (k)	
	24 Skjermtid over 4 timer, Ungd. 2021	54	52	49	prosent (a,k)	
Helsestand	25 Røyking, kvinner	2,9	2,4	2,4	prosent (a)	
	26 Forventet levealder, menn	80,0	80,1	80,3	år	
	27 Forventet levealder, kvinner	83,9	83,8	84,0	år	
	28 Utd.forskjeller i forventet levealder	5,2	5,4	5,1	år	
	29 Overvekt og fedme, 17 år	22	21	22	prosent (k)	
	30 Psykiske sympt./lidelser, 0-74 år	200	185	168	per 1000 (a,k)	
	31 Muskel og skjelett, 0-74 år	310	310	313	per 1000 (a,k)	
	32 Hjerter- og karsykdom	16,5	17,0	17,2	per 1000 (a,k)	
	33 Tykk- og endetarmskreft, nye tilfeller	96	87	84	per 100 000 (a,k)	
	34 Vaksinasjonsdekning, influensa, 65 år+	63,2	65,4	62,3	prosent	

Forklaring (tall viser til linjenummer i tabellen ovenfor):

En hovedutfordring for flere Vestfold og Telemark-kommuner

- Vi har ganske lavt utdanningsnivå i befolkningen
- Det gir høyt utenforskap og lav sysselsettingsandel
- Lav utdanning, gir lav inntekt som gir flere helseutfordringer
- Lav sysselsettingsandel gir lave skatteinntekter
- = dobbelt smell: høyere utgifter og lavere inntekter

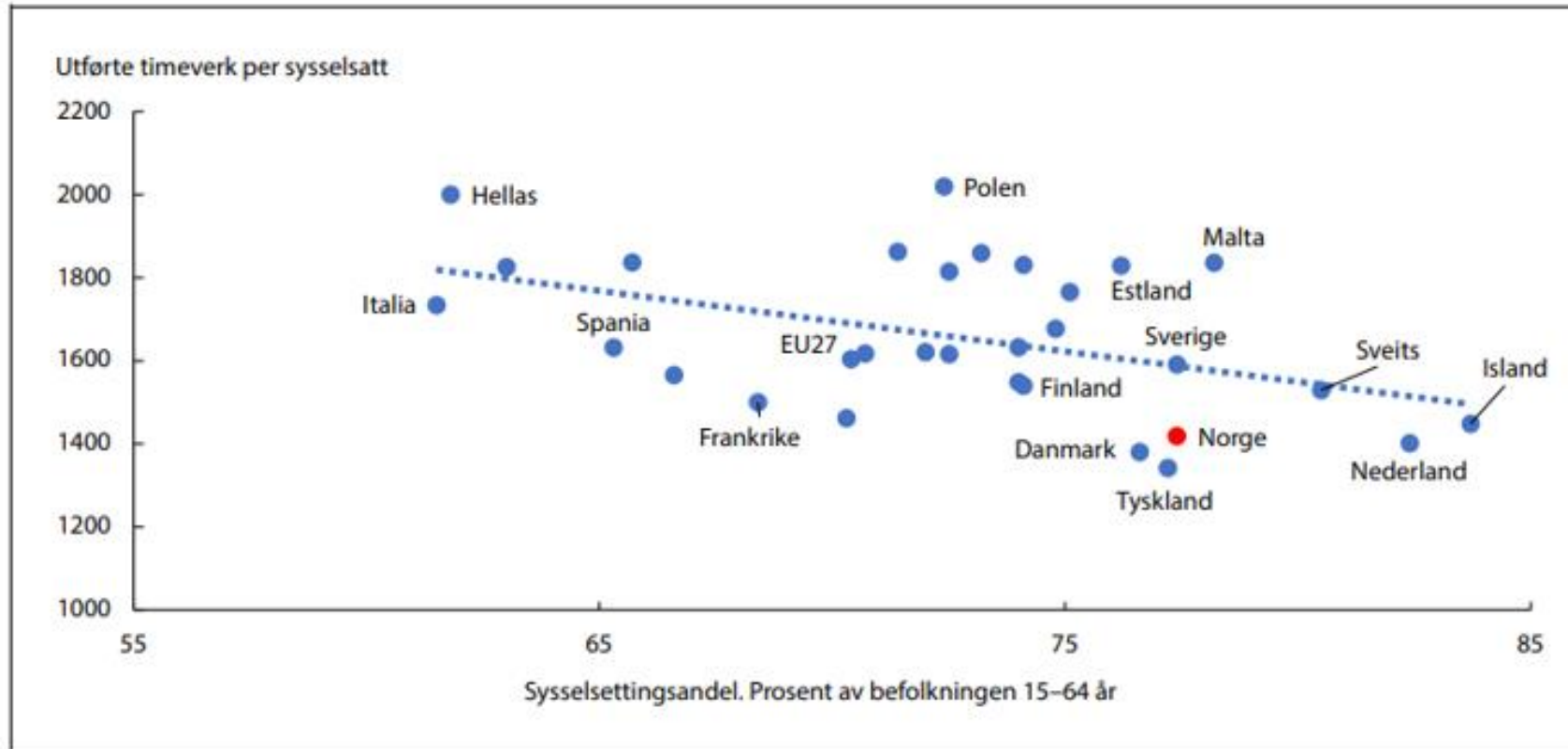
Prosentvis andel av sysselsatte av befolkningen mellom 15 og 74 år i Sandefjord og Norge.

Hva må kommunene gjøre fremover?

- Øke deltakelsen og sysselsettingen – det styrker finansieringsgrunnlaget
- Vri ressursene fra unge til eldre for å tilpasse seg demografien, samt utsette behovene for kostbare tiltak
- Tilpasse utgiftene til inntektene – eller øke inntektene

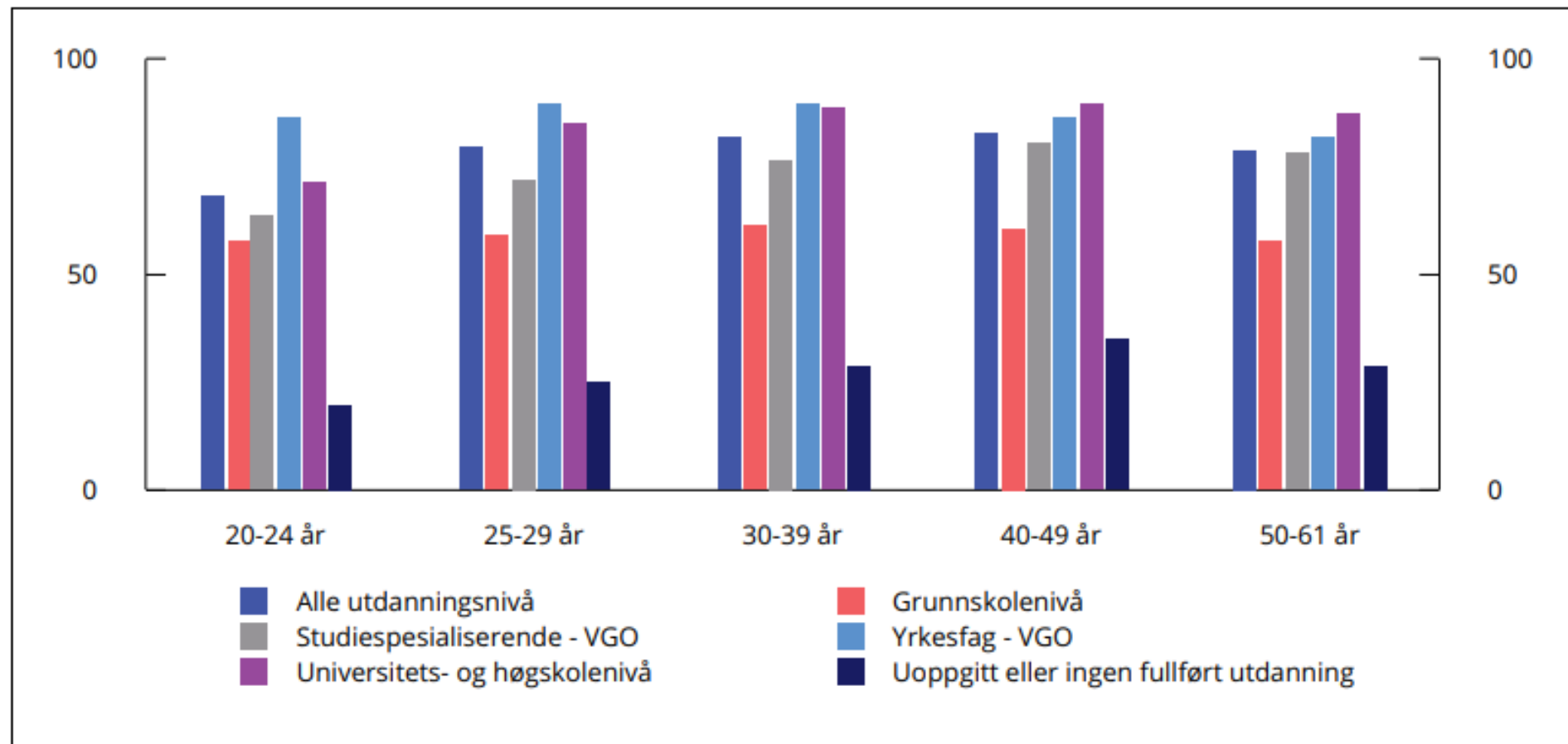
Mange i jobb – men lite arbeid per ansatt

Figur 3.14 Utførte timeverk per sysselsatt og sysselsettingsandel 15-64 år. 2023

Kilde: Eurostat, *Nasjonalregnskap og Labor Force Survey*.

Mindre utenforskap gir økt deltakelse, flere arbeidstakere og høyere skatteinntekter

Figur 3.28 Sysselsatte som prosent av befolkningen etter utdanningsnivå. 2022

Kilde: Statistisk sentralbyrå, *Tilknytning til arbeid, utdanning og velferdsordninger*.

Behov for å vri innsatsen i kommunene

- Offentlig sektor må antakelig klare seg med mindre penger fremover....men:
 - Behovene blir ikke mindre, og
 - tilgangen på arbeidskraft knappere
- I praksis betyr det at vi, i tillegg til å øke arbeidstilbudet, må forsøke å:
 - Redusere/utsette behovene gjennom:
 - Nye løsninger (teknologi etc.)
 - Ny organisering av oppgavene, og utsette behov

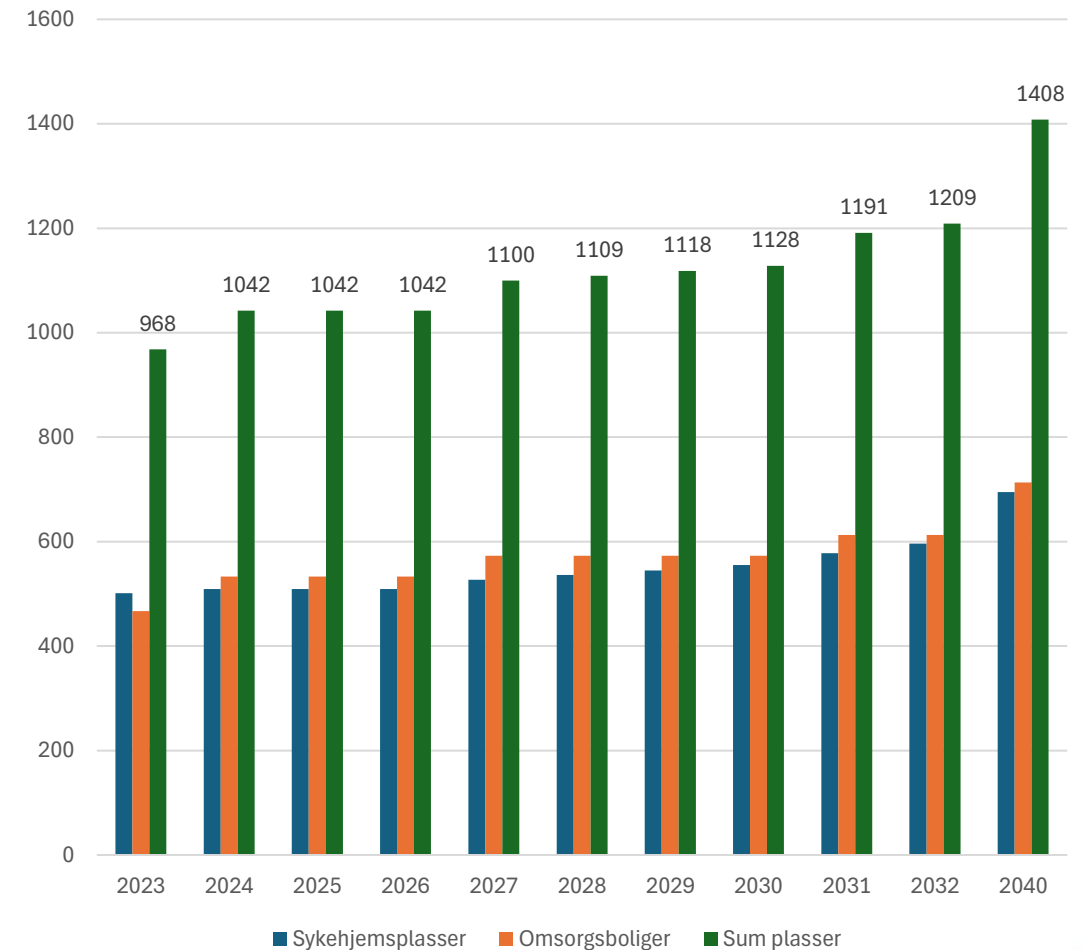

HELHETLIG INNSATSTRAPP

Utbygging av sykehjem og omsorgsboliger i Sandefjord

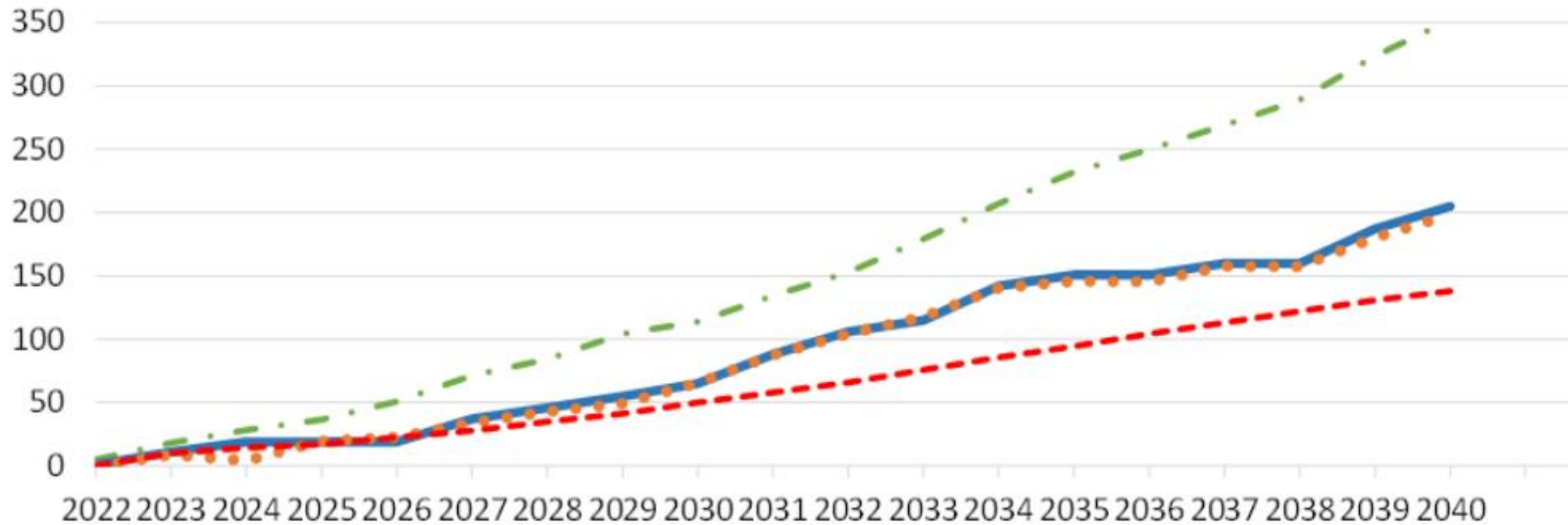
- Planlegger med 440 nye plasser de neste 15 årene fra 2023-nivå
- Utgjør en vekst på 45 prosent
- Innebærer:
 - ✓ Store investeringer
 - ✓ Kraftig økning i driftskostnader
- *Midlene må fremskaffes gjennom å vri budsjettene fra unge til eldre – og ved å generere overskudd som holder lånekostnadene nede*

Forebygge – redusere behov for sykehjems plasser

Behov for flere heldøgns plasser (490 plasser i 2020 som startpunkt)

— • — KS modell 5% effektivitet til 2040 og 0,5 saktere aldring

— Planlagt kapasitet HØP 2024-2027

• • • KS modell 5% effektivitet og 1,0 saktere aldring

- - - SSB fremskriving av dødsfall der 50% dør med heldøgn omsorg og mottar dette i 1,85 år

Takk for oppmerksomheten – og lykke til med viktig og spennende konferanse!

